

Sygn. akt II Ca 522/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Jarosław Gołębiowski
Sędziowie	SSO Stanisław Łęgosz (spr.) SSR del. Mariusz Kubiczek
Protokolant	st. sekr. sąd. Beata Gosławska

po rozpoznaniu w dniu 16 września 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie sprawy z powództwa M. C.

przeciwko małoletnim I. R. , A. C. (1) reprezentowanym przez przedstawicielkę ustawową D. R.

o obniżenie alimentów

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 11 czerwca 2013 roku, sygn. akt III RC 673/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym sentencji w ten sposób, że powództwo oddala;
2. zasądza od powoda M. C. na rzecz pozwanych I. R. i A. C. (1) kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt II Ca 522/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2013r. w sprawie IIIRC 673/12 Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. w uwzględnieniu powództwa M. C. obniżył alimenty, ostatni raz ustalone ugodą zawartą w dniu 23 sierpnia 2011 r. w sprawie IIIRC 368/11 na rzecz małoletniego I. R. z kwoty po 2.700 zł do kwoty po 1.200 zł miesięcznie oraz na rzecz A. C. (2) z kwoty po 2.300 zł miesięcznie do kwoty po 800 zł miesięcznie. Zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami oraz nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego.

Powód M. C. ze związku z D. R. ma dwoje dzieci w wieku 17 i 3 lata. Dzieci zamieszkują z matką. Małoletni nie posiadają majątku, ani oszczędności. Są zdrowi. Należy zapewnić im podstawowe utrzymanie w postaci ubrania,

wyżywienia, środków czystości, przyborów, podręczników szkolnych, korepetycji. Opiekunka do dziecka kosztuje 1.200 zł. miesięcznie. Miesięczne koszty utrzymania dzieci ich matka oceniła na kwotę łączną 7.000 zł.

Matka małoletnich pozwanych D. R. ma ukończone 44 lata. Z zawodu jest technikiem budownictwa. Jest współwłaścicielem prywatnej szkoły. Do końca grudnia 2012 roku była zatrudniona w Zespole (...) w P.. Otrzymywała wynagrodzenie 1.500 zł. brutto miesięcznie. Oprócz synów nie ma nikogo na utrzymaniu.

Powód M. C. oprócz małoletnich pozwanych ma na utrzymaniu córkę w wieku 16 lat, która po zmarłej matce ma rentę rodzinną w kwocie 850 zł. miesięcznie. Ma ukończone 53 lata. Z zawodu jest prawnikiem. Prowadzi działalność gospodarczą - kancelarię adwokacką. Za okres od 1 stycznia 2013 roku do dnia 31 marca 2013 roku wykazał stratę w kwocie 9.373,58 zł. Za 2011 rok wykazał dochody w kwocie 14.800,72 zł., zaś za 2012 rok w kwocie 17.308,96 zł. Nie ma majątku, ma zadłużenie alimentacyjne w wysokości około 200.000 zł. plus odsetki oraz około 40.000 zł. wobec funduszu alimentacyjnego. Posiada zadłużenie wobec ZUS w kwocie około 50,000 zł. Spłaca leasing za samochód marki S. - wartość samochodu 250.000 zł. w kwocie 1.500 zł. miesięcznie. Wynajmuje mieszkanie, co kosztuje około 1.200 zł. miesięcznie oraz czynsz za mieszkanie córki 300 zł. Jest zadłużony u znajomych. Ma zajęte konta, egzekucja komornicza jest bezskuteczna.

Alimenty na rzecz małoletnich I. R. w kwocie po 2.700 zł. i A. C. (1) w kwocie po 2.300 zł. od powoda M. C. ostatni raz były ustalone ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 23 sierpnia 2011 roku w sprawie sygn. akt III RC 368/11.

W ocenie sądu żądanie powoda M. C. obniżenia obowiązku alimentacyjnego na rzecz małoletnich pozwanych zasługuje na uwzględnienie.

Art. 138 krio stanowi bowiem, iż w razie zmiany stosunków można wnosić o zmianę zakresu obowiązku alimentacyjnego.

Zmiana orzeczenia może polegać zarówno na zmianie wysokości wypłacanych alimentów - zwiększenie ich wysokości lub obniżenie kwoty alimentów. Żądanie zmiany orzeczenia może złożyć zarówno wierzyciel alimentacyjny, którego potrzeby z rozmaitych przyczyn wzrosły, jak i dłużnik, jeżeli uzna, iż nie jest w stanie świadczyć na dotychczasowym poziomie, gdyż zmniejszeniu uległy jego zarobkowe i majątkowe możliwości. Przez zmianę stosunków rozumieć należy wszelkie zmiany w statusie ekonomicznym stron powodujące zmianę - zwiększenie, ale i zmniejszenie zakresu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego lub też zmianę - zwiększenie, ale i zmniejszenie zakresu możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego. Zmiana stosunków może więc doprowadzić zarówno do zmiany wysokości podwyższenia lub obniżenia obowiązku alimentacyjne.

Zmiana stosunków w rozumieniu powyższego przepisu musi być istotna i polegać na istotnym zwiększeniu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego, bądź istotnej zmianie w zakresie możliwości majątkowych i zarobkowych zobowiązanego do alimentacji. Aby ocenić tę zmianę należy porównać stosunki obecne z panującymi poprzednio, gdy ustalano obowiązek alimentacyjny.

Sąd podkreślił, iż z uwagi na charakter świadczeń alimentacyjnych, których celem jest dostarczenie środków utrzymania dla dziecka, które nie jest w stanie samodzielnie się utrzymać, należy wnikliwie i szczegółowo dokonać analizy zmiany stosunków. Podkreślił również, iż rodzice obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień.

W sprawie niniejszej, alimenty na rzecz małoletnich pozwanych ostatni raz były ustalane ugodą w łącznej kwocie po 5.000 zł. miesięcznie w sprawie sygn. akt III Rc 368/11, a zatem blisko 2 lata temu. Uprawnieni odpowiednio mieli 15 lat 1 rok. Od tamtej pory w ich sytuacji w zasadzie nic się nie zmieniło, oprócz tego, że obecnie są starsi, w dalszym ciągu nie mają własnego majątku. Należy zapewnić im podstawowe utrzymanie. Matka dzieci oceniła koszty ich utrzymania na łączną kwotę 7.000 zł. miesięcznie, w tym koszty opiekunki dla młodszego dziecka na kwotę 1.200 zł. miesięcznie. Podkreślić należy, że strona pozwana w żaden sposób nie udowodniła, aby usprawiedliwione potrzeby małoletnich

synów stron istotnie zamknęły się kwotą 7.000 zł., co stanowi równowartość dwóch średnich krajowych pensji. Z zeznań matki dzieci wynika, że wszystkie miesięczne koszty utrzymania synów wynoszą 7.000 zł. miesięcznie. Kwota ta jednak nie może być wprost wyznacznikiem wysokości zobowiązania alimentacyjnego ojca. Poza tym, matka chłopców również zobowiązana jest do ich alimentacji, w szczególności starszego syna, który ma 17 lat i jej zaangażowanie w jego wychowanie jest już znikome. Sama uzyskuje dochody, ma możliwości zarobkowania, a zatem powinna pokrywać podobnie jak ojciec, połowę jego usprawiedliwionych potrzeb. Zauważyć również należy, że ustalona ugodą kwota alimentów jest bardzo wysoka, nie znajduje odzwierciedlenia w usprawiedliwionych potrzebach pozwanych, a tym bardziej w możliwościach zarobkowych zobowiązanego.

Od momentu ustalenia alimentów sytuacja powoda M. C. uległa zmianie o tyle, że nie jest w stanie sprostać kwocie ustalonych alimentów, co spowodowało olbrzymie zadłużenie alimentacyjne, które systematycznie wzrasta oraz prowadzi do powstania i kumulacji innych zadłużeń i zobowiązań po stronie zobowiązanego. Po stronie ojca małoletnich pozwanych sytuacja od czasu ustalenia alimentów zmieniła się o tyle, iż jego możliwości zarobkowe uległy zmniejszeniu, co jest wynikiem powstania licznej konkurencji w zawodzie adwokata. Powszechnie wiadomo, że od kilku lat systematycznie wzrasta liczba adwokatów i radców prawnych, co skutkuje obniżeniem kosztów porad prawnych, a tym samym dochodów tych prawników. Wzrost konkurencji jest elementem reformy szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, na co powód nie ma wpływu i czego przewidzieć nie mógł. Reforma ta ma na celu obniżenie kosztów porad prawnych i umożliwienia korzystania z porad prawnych profesjonalistów w szerszym zakresie - obecnie z porad prawnych korzysta jedynie około 18% społeczeństwa. Konkurencyjność oraz wolny rynek niewątpliwie skutkuje zmniejszeniem dochodów prawników prowadzących działalność gospodarczą jako adwokaci lub radcy prawni.

W świetle powyższego skonstatować należy, iż zostały spełnione przesłanki do obniżenia obowiązku alimentacyjnego powoda na rzecz jego małoletnich dzieci.

Z treści art. 135 § 1 krio wynika, iż zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Pojęcia "usprawiedliwione potrzeby" oraz "możliwości zarobkowe i majątkowe" zostały szczegółowo omówione w uchwale Pełnego Składu Izby Cywilnej i Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1987 r., III CZP 91/86, OSNP 1988, nr 4, poz. 42. W uchwale tej stwierdzono między innymi, że: "Pojęcia usprawiedliwionych potrzeb nie można jednoznacznie zdefiniować, ponieważ nie ma jednego stałego kryterium odniesienia. Rodzaj i rozmiar tych potrzeb jest uzależniony od cech osoby uprawnionej oraz od splotu okoliczności natury społecznej i gospodarczej, w których osoba uprawniona się znajduje. Nie jest możliwe ustalenie katalogu usprawiedliwionych potrzeb podlegających zaspokojeniu w ramach obowiązku alimentacyjnego i odróżnienie ich od tych, które jako objaw zbytku lub z innych przyczyn nie powinny być uwzględnione. W każdym razie zakres obowiązku alimentacyjnego wyznaczać będą poszczególne sytuacje uprawnionego i zobowiązanego, konkretne warunki społeczno - ekonomiczne oraz cele i funkcje obowiązku alimentacyjnego. Dopiero na tym tle będzie można określić potrzeby życiowe - materialne i intelektualne uprawnionego.

Stosownie do tej dyrektywy rodzice w zależności od swych możliwości są obowiązani zapewnić dziecku środki do zaspokojenia zarówno jego potrzeb fizycznych - wyżywienia, mieszkania, odzieży, higieny osobistej, leczenia w razie choroby, jak i duchowych - kulturalnych, także środki wychowania - kształcenia ogólnego, zawodowego według zdolności, dostarczania rozrywek i wypoczynku. Przy ocenie, które z potrzeb uprawnionego powinny być uznane za potrzeby usprawiedliwione, należy z jednej strony brać pod uwagę możliwości zobowiązanego, z drugiej zaś zakres i rodzaj potrzeb. Będzie to mieć wpływ na rozstrzygnięcie, w jakiej mierze możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego będą wzięte pod uwagę przy oznaczaniu zakresu obowiązku alimentacyjnego. Zawsze jednak każde dziecko musi mieć zapewnione podstawowe warunki egzystencji w postaci wyżywienia zapewniającego jego prawidłowy rozwój fizyczny, stosowną do wieku odzież, środki na ochronę zdrowia, kształcenie podstawowe i zawodowe oraz na ochronę jego osoby i majątku. Wyjście poza wymienione potrzeby zależy już tylko od osobistych cech dziecka oraz od zamożności i przyjętego przez zobowiązanego modelu konsumpcji.

Zgodnie z utrwaloną w orzecznictwie zasadą, dzieci mają prawo do równej stopy życiowej z rodzicami i to zarówno wtedy, gdy żyją z nimi wspólnie, jak i wtedy, gdy żyją oddzielnie. Oznacza to, że rodzice powinni zapewnić dziecku warunki materialne odpowiadające tym, w jakich żyją sami. Nie będzie to jednak dotyczyło potrzeb będących przejawem zbytku. Rodzice nie mogą uchylić się od obowiązku alimentacyjnego na tej podstawie, że wykonywanie tego obowiązku stanowiłoby dla nich nadmierny ciężar. Są obowiązani podzielić się z dzieckiem nawet najmniejszymi dochodami. W szczególnych przypadkach, gdy sytuacja dziecka tego wymaga, rodzice mają obowiązek wyzbywania się posiadanego majątku, bądź jego niektórych składników, aby w ten sposób podoląć ciężącemu na nich obowiązkowi alimentacyjnemu. Podstawą oddalenia powództwa o zasądzenie alimentów może być tylko brak wszelkich możliwości po stronie zobowiązanego, nie zaś szczupłość środków, jakimi on rozporządza. Możliwość świadczenia alimentów nie ma ten, kto nie posiada majątku, nie jest, ze względu na stan zdrowia, zdolny do pracy zarobkowej i nie otrzymuje świadczeń.

Przez ustawowe określenie "możliwości zarobkowe i majątkowe" rozumieć należy nie tylko zarobki i dochody rzeczywiście uzyskiwane ze swojego majątku, lecz te zarobki i te dochody, które osoba zobowiązana może i powinna uzyskiwać przy dołożeniu należytej staranności i przestrzeganiu zasad prawidłowej gospodarki oraz stosownie do swoich sił umysłowych i fizycznych. Możliwości zarobkowe zobowiązanego nie mogą być zawsze utożsamiane z faktycznie osiąganymi zarobkami. W przypadkach uzasadnionych obejmują one także wysokość zarobków, które zobowiązany jest w stanie uzyskać, lecz nie osiąga ich z przyczyn niezaskłujących na usprawiedliwienie.

Reasumując, w świetle powyższych rozważań, zdaniem Sądu Rejonowego, obniżenie alimentów na rzecz uprawnionych o 60% jest w pełni uzasadnione. Bezspornym pozostaje, iż możliwości zarobkowe powoda uległy zmianie, ma on na utrzymaniu jeszcze jedno dziecko, przy czym pamiętać należy, iż sam zobowiązany do alimentacji musi zapewnić sobie utrzymanie i spłacić olbrzymie zadłużenie alimentacyjne. Argumentacja strony pozwanej jest jedynie polemiką z faktami. Gdyby powód miał możliwości płatnicze, płaciłby ustalone alimenty, nie dopuściłby do powstania takiego zadłużenia, bowiem uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego może doprowadzić go do utraty w ogóle możliwości prowadzenia kancelarii prawnej, o czym jako profesjonalista doskonale wie. Poza tym, gdyby miał majątek i dochody, alimenty niewątpliwie zostałyby wyegzekwowane przez komornika. Alimenty w nowej kwocie, mimo wszystko są bardzo wysokie i w ocenie Sądu pozwolą zaspokoić usprawiedliwione potrzeby małoletnich powodów.

Od powyższego wyroku apelację złożyła przedstawicielka ustawowa pozwanych. Zarzuciła w niej naruszenie prawa materialnego, błąd w ustaleniach faktycznych oraz dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego.

Skarżąca jak wynika z treści apelacji kwestionuje ustalenie Sądu, że od momentu ustalenia poprzednich alimentów sytuacja powoda uległa znacznemu pogorszeniu. Zawierając ugodę powód był już wówczas poważnie zadłużony, zaś z dowodu w postaci zeznań podatkowych nie wynika, że dochody powoda w okresie po zawarciu ugody uległy obniżeniu. Również okoliczność, że powód ma na utrzymaniu jeszcze jedno dziecko nie jest okolicznością skutkującą obniżeniem alimentów, bowiem poprzednio też miał ją na utrzymaniu. Poza tym podnosi, że powód nigdy nie twierdził że potrzeby małoletnich pozwanych uległy obniżeniu a w procesie nie była zobowiązana przez sąd do udowodnienia obecnych usprawiedliwionych potrzeb pozwanych.

W konkluzji apelacji wносиła o zmianę wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona. Przedmiotowa sprawa nie jest sprawą o zasądzenie alimentów, lecz sprawą o ich obniżenie. Materialnoprawną podstawę roszczenia powoda stanowi przepis art. 138 krio, wg którego „w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego”. Oznacza to, że sąd w obecnym procesie nie ustala od podstaw usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego do alimentacji oraz możliwości majątkowych i zarobkowych zobowiązanego do alimentacji i w oparciu o te wyznaczniki wysokości alimentów na nowo określa wielkość zobowiązania alimentacyjnego. Zobowiązanie alimentacyjne powoda zostało ustalone przez strony w

ugodzie zawartej przed Sądem Rejonowym w dniu 3 sierpnia 2011r., w której powód zobowiązał się płacić alimenty na rzecz starszego syna alimenty w kwocie po 2700 zł miesięcznie, a na rzecz młodszego po 2300 zł. W oparciu o przepis art. 138 może ono być zmienione wyłącznie w sytuacji wystąpienia zmiany stosunków.

Nie jest dopuszczalne żądanie zmiany prawomocnego orzeczenia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego tylko na tej podstawie, że orzeczenie to zostało wydane w sposób wadliwy bez należytego wyjaśnienia rzeczywistego stanu faktycznego, gdyż podstawa powództwa z art. 138 może być tylko późniejsza zmiana stosunków (por. wyrok SN z 27 lutego 1981r. III CRN 21/81). To samo należy odnieść do ugody zawartej przed sądem. W trybie powództwa z art. 138 krio nie można domagać się obniżenia alimentów ustalonych ugoda z powołaniem się, że strona przyjęła na siebie obowiązek świadczenia ponad swoje możliwości majątkowe i zarobkowe.

Powód żądanie obniżenia alimentów uzasadniał zmniejszeniem jego możliwości majątkowych i zarobkowych, jakie miało nastąpić już po zawarciu ugody. Treść przepisu art.138 krio oraz przytoczona przez powoda podstawa faktyczna żądania zakreślają granice badania sądu w niniejszym postępowaniu. Rację na zatem skarżąca, że przy sformułowanym żądaniu, w którym powód nie powołuje się na obniżenie usprawiedliwionych potrzeb pozwanych, brak było podstaw do dokonywania przez sąd pierwszej instancji szacunku aktualnych potrzeb pozwanych i odnoszenia ich do wielkości alimentów ustalonych w ugodzie.

Istota przedmiotowej sprawy sprowadza się do wykazania przez powoda, że po zawarciu ugody alimentacyjnej nastąpiła zmiana stosunków polegająca na obniżeniu jego możliwości majątkowych i zarobkowych. Sąd pierwszej instancji przyjął, że rzeczywiście nastąpiło poważne zmniejszenie możliwości zarobkowych powoda, przy czym powołał się tu na powszechnie znany fakt wzrostu konkurencji w zawodach prawniczych prowadzący do spadku dochodów osiągniętych w tych zawodach. Posiłkowo także powołał się na wyniki postępowania egzekucyjnego toczącego się przeciwko powodowi i postępujący wzrost jego zadłużenia, dochodząc do wniosku, że gdyby powód miał możliwości płatnicze, płaciłby ustalone alimenty, nie dopuściłby do powstania takiego zadłużenia, bowiem uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego może doprowadzić go do utraty w ogóle możliwości prowadzenia kancelarii prawnej. Poza tym, gdyby miał majątek i dochody, alimenty niewątpliwie zostałyby wyegzekwowane przez komornika

Prawidłowość powyższego ustalenia sądu o obniżeniu możliwości zarobkowych powoda jest kwestionowana na przez skarżącą. W tym zakresie apelacji nie można odmówić trafności. Wzrost konkurencji w zawodach prawniczych nie jest okolicznością zaistniałą dopiero po zawarciu przez strony ugody alimentacyjnej z dnia 3 sierpnia 2011 roku. Zjawisko to występowało już od kilku lat wcześniej przed tą datą. Zresztą jak wynika z przeprowadzonego przed Sądem Okręgowym dowodu - pisma Okręgowej Rady Adwokackiej w C.liczba kancelarii adwokackich w T.(...). w okresie czasu 2011-2013 nie uległ zwiększeniu. W tej sytuacji wzrost konkurencyjności w zawodzie, który wykonuje powód, nie może być traktowany jako obniżenie możliwości majątkowych i zarobkowych, skutkujące zmniejszeniem przyjętego przez powoda w ugodzie obowiązku alimentacyjnego. Nie jest także trafne stanowisko sądu pierwszej instancji jakoby o zmniejszeniu możliwości majątkowych i zarobkowych powoda świadczyły wyniki postępowania egzekucyjnego. Możliwości zarobkowe i majątkowe mające wpływ na wysokość alimentów, nie mogą być oceniane przez pryzmat skuteczności postępowania egzekucyjnego. Rację ma także skarżącą, że przedstawione przez powoda zeznania podatkowe z lat 2011 - 2012 wcale nie wskazują na spadek jego dochodów, jak również i to, że fakt posiadania przez niego jeszcze jednego dziecka prowadzi do obniżenia alimentów należnych pozwany. Powód w momencie zawarcia ugody miał już dorastającą córkę, a w sprawie nie zostało wykazane, by zachodziła konieczność łożenia na nią niedających się wówczas przewidzieć dodatkowych kwot, skutkujących obniżeniem alimentów na pozostałe dzieci powoda.

Mając na uwadze powyższe, w ocenie Sadu Okręgowego, powód nie wykazał wystąpienia zmiany stosunków w postaci zmniejszenia jego możliwości zarobkowych i majątkowych, a to musi prowadzić do oddalenia powództwa. Dlatego też w uwzględnieniu apelacji Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił.

Na oryginale właściwe podpisy